

Dr. J. B.

Srezke hranilnice.

Od prijatelja z dežele sem dobil pismo, v katerem doslovno pravi: »Čuje se o splošni ukinitvi denarnih zavodov in ustanovitvi novih državnih zavodov. Ne verjamemo, pa vendar prosimo informacij.« Iz tega se vidi, da v sedanjih časih vlada po deželi v gospodarskih vprašanjih neka nervoznost, ki more dovesti k zmedenosti in k občutni škodi. Zato je treba pojasniti.

Kaj je vzrok, da je na primer nastala zgornja govorica? Srezka načelstva so po nalogu kraljevske banske uprave v Ljubljani izdala vsem županstvom z okrožnico nalog, da naj občinski odbori v teku treh tednov **sklepajo o ustanovitvi nove srezke hranilnice, za katero bi vse občine sreza jamčile s svojim premoženjem in s svojo davčno močjo.** Po tem zamislu bi se imela torej za vsak srez ustanoviti na sedežu sreza hranilnica, podobna dosedanjim regulativnim hranilnicam v mestnih občinah, samo s to razliko, da se glede jamstva za vloge pritegnejo vse občine sreza in da bi bila taka hranilnica podvržena kontroli centralnega banovinskega denarnega zavoda.

Za nas je najvažnejše vprašanje, ali je ustanovitev takih srezkih hranilnic potrebna. Ker če ni potrebe in sicer nujne potrebe, čemu ustanavljati toliko novih zavodov z novimi osebnimi in stvarnimi, običajno ne majhnimi izdatki. — Na to vprašanje glede potrebe pa pri sedanjem stanju denarne in kreditne organizacije zavodov v banovini **moremo popolnoma utemeljeno odgovoriti, da niso potrebne.** Za širjenje varčevanja in za kreditne potrebe vsega prebivalstva ni v celi državi nikjer tako dobro preskrbljeno, kakor ravno v dravski banovini. More se trditi, da je dravska banovina z razne vrste denarnimi organizacijami in kreditnimi ustanovami naravnost pre-

nasličena. To ni samo mnenje v banovini sami. To povdarjajo zlasti tudi vsi finančni strokovnjaki. Razume se, da je radi te prenasličeni v dravski banovini **najmočnejša propaganda za varčevanje, največja konkurenca za hranilne vloge in najnižja obrestna mera za vsake vrste kredita, tako da o oderuštvi na področju banovine ne more biti več govora. Za vse vrste kreditne potrebe pa je denar po primerni obrestni meri vedno na razpolago.**

Da je položaj tak, za to se imamo zahvaliti v prvi vrsti gosti mreži kreditnih zadrug (posojilnic), katerih je v banovini okoli 520. V obstoječih združnih zvezah je namreč organiziranih sedaj točno 500 kreditnih zadrug in sicer:

Zadružna zveza Ljubljana	326
Zveza slov. zadrug Ljubljana	151
Zveza gosp. zadrug Ljubljana	13
Revizijska zveza Ljubljana	10

Poleg teh pa je še okoli 20 kreditnih zadrug, ki niso včlanjene pri nobeni zvezi.

Poleg kreditnih zadrug pa je v dravski banovini tudi najbolje izpolnjena mreža **regulativnih (občinskih) hranilnic**, katerih je 26, če pa računamo k tem še banovinska denarna zavoda v Ljubljani in Mariboru, potem jih je 28. Vse to so stari, močni, solidno vojeni in dorog fundirani denarni zavodi, predvsem v mestnih občinah. Izkušnje zadnjih let kažejo, da je bilo tudi bančnih zavodov preveč.

Če torej niti organizacija varčevanja niti kreditne potrebe niso vzrok za ustanovitev novih srezkih hranilnic, potem bi mogli videti vzrok za ustanovitev edino v tem, da banovinska denarna zavoda zahtevata poseben aparat, ki naj z njima sodeluje in jima zlasti dovaja hranilne vloge iz provinc. Za banovinski zavod v Mariboru se je tak aparat že deloma ustvaril. To se je napravilo tako, da so za okrajne hranilnice, za katere so poprej nosili jamstvo **avtonomni okrajni** bivše

Štajerske oblasti, prevzele jamstvo občine. To se je zgodilo radi tega, ker so bili avtonomni okrajni ukinjeni in so tako naenkrat njihove okrajne hranilnice visele v zraku brez jamstva. Drugi banovinski zavod v Ljubljani pa takega aparata še nima. Zato okrožnica izrecno pravi: »Te hranilnice bi se podvrgele kontroli centralnega banovinskega denarnega zavoda in bi bile tudi v čim tesnejši poslovni zvezi z njim.«

To pa po našem mnenju ni zadosten razlog za ustanavljanje srezkih hranilnic. Srezke hranilnice bi se namreč imele ustanoviti na sedežih srezov. Na vseh sedežih srezov v bivši Ljubljanski oblasti in deloma tudi v nekaterih srezkih mestih v bivši Mariborski oblasti pa obstojijo močne občinske (regulativne) hranilnice. Jasno je, da bi potem redoma nastal konkurenčni boj med obstoječo mestno hranilnico in novo srezko hranilnico.

Če bi se že moralo nekaj narediti, ali ne bi bilo pametneje obstoječe **mestne hranilnice na sedežih srezov razširiti na ta način, da poleg mestne občine prevzamejo jamstvo za vloge tudi občine sreza in seveda za to tudi dobijo sorazmeren vpliv na upravo hranilnice?**

Z novimi ustanovitvami je treba največje previdnosti, ker je vprašanje, če bi se našlo kritje iz dohodkov za osebe, za nove prostore, za nove materialne stroške dandanes, ko so nehal tisti zlati časi inflacije, v katerih so denarni zavodi dosti zaslužili in lahko zaslužili. Razlika med obrestno mero za vloge in obrestno mero za posojila se je namreč radi konkurence silno skrčila in bruto zaslužek zavodov se je istočasno zelo zmanjšal, dočim se režijski izdatki, zlasti pa davščine niso zmanjšale, temveč imajo celo tendenco, da se povečajo.

Na koncu še to. Tako važna stvar kot ustanavljanje cele mreže srezkih hranilnic se je začela brez posvetovanja z gospodarskimi krogi in z denarnimi ustanovami. Pri eventualnem po-

Zopet nov zvezek
Karl Mayevih spisov

izšel

namreč
II.

zvezek

„PO DIJEM HURDISTANU“

z vsebino: V očeh - iz ječe
slovo Amadije. Cena 13 Din.

Naroča se pri

Glavni knjižarni. Maribor

Grof Thurn ni mogel svojih oči ločiti od nje, vedno in vedno jo je opazoval.

Zdajci je prišel skozi stranska vrata grof Tatenbah, da spremi svojega gosta domov.

»Kdo je ta gospodična,« vpraša grof Thurn svojega prijatelja na pol tiho.

»Ali ti ugaja,« se nasmehne grof Tatenbah.

»Kaj me mučiš, povej rajši, kdo je?«

»Hči mestnega pisarja Jakoba Kodra je, ime ji je menda Monika. Sedaj pa pojdimo. V cerkvi je obred že minul, saj je trajal dosti dolgo, in nam vsem bo prišlo okrepčilo prav dobro.«

Grof Thurn se je še enkrat ozrl na pisarjevo hčer ter se ji nalahko priklonil. Zdelo se mu je kakor da bi šinila rdečica v njen obraz. —

Njen oče Jakob Koder, mestni pisar v Mariboru, je bil doma iz Slovenskih goric. Ker je bil brihten fant, so ga dali starši na župnikovo prigovarjanje v mesto, da bi postal gospod. A starši in tudi domači župnik so umrli predčasno in tako je obtičal pridni Jakob sredi študij.

Ker pa je bil resen in nadarjen, se je zavzel zanj tedanji mestni sodnik Janez Kozel ter ga je uporabljal pri prepisovanju in sestavljanju listin. Ker je mladi Koder pokazal veliko spretnost,

je dobil po smrti mestnega pisarja Oktavijana Fleischman to važno mesto.

Služba mestnega pisarja je bila v tedanjih časih nekaj posebnega. Izurjen v pisavi, kar je bilo takrat le redko, je Jakob Koder sestavljal listine, ki jih je morala napraviti mestna oblast v različnih zadevah. Ker je imela mariborska graščina tudi sodno oblast, je igral mestni pisar tudi pri sodnih obravnavah važno vlogo, posebno ker je moral izdelovati pismene sodbe. V to svrhu si je moral pridobiti tudi nekoliko znanja iz pravne vede.

Mestni pisar je bil prva oseba za mestnim sodnikom. Njemu je bilo izročeno notranje delo. Mestni sodnik pa je bil bolj zastopnik mesta na zunanji, predstavnik njegove časti, zagovornik njegovih interesov in njegovih pravic. Kaj čuda, da je beseda mestnega pisarja veliko zalegla. Na njega so se obračali meščani v vseh zadevah, in sicer najprej do njega, če so hoteli doseči uspeh.

Radi tega je bil njegov ugled velik, tako v nižjih, kakor v višjih slojih. Tudi plemenitaši so se obračali do njega, ker niso bili vsi večji pisave in ker tudi ni imel vsak svojega zastopnika.

svetovanju bi se bilo gotovo soglasno ugotovilo, da je banovina s kreditnimi zadrugami, z regulativnimi hranilnicami, z bankami in z zavarovalnicami res prenasličena in da zato ni niti v interesu gospodarstva, niti v interesu vseh teh številnih zavodov, pa tudi ne v interesu banovine, da se ustvarja še nov obširen aparat.

*

O mareličnem naraščanju.

Ako pogledamo po naših vrtovih, vidimo, da manjka vedno bolj in bolj mareličnih dreves. Vzrok je najbrž pstra zima, ki jih je tako oškodovala, da bodo tekem par let vsa drevesa propadla. Misliti je treba, kako poskrbeti za vzgojo naraščaja.

Kakor že omenjeno, je to sadno pleme podvrženo zimski, oziroma spomladanski pozebi. Glede pozebe je najbolj merodajno to, proti kateri strani neba je obrnjen svet, odnosno stena. Južne in zapadne lege so najprimernejše. Vzhodne lege niso najboljše, ker je tukaj nevarnost pozebe razmeroma večja. Solnčni prameni v hudem mrazu so pravi strup za drevo ter povzročajo ozeblino; prej ali slej se pridruži smolika in tako se drevo sčasoma uniči.

Na prostem gojimo marelice v obliki poldebla, oziroma grma. Toda nasad na prostem je podvržen mnogim nepravilnostim, kakor: mrazu, nevihtam itd.; tudi se veje vsled rodovitnosti povesejo, tako da visi vsa krona k tlom. Treba je vednega podpiranja, da se krona ne polomi. Tem in drugim nepravilnostim se ognemo, ako marelice gojimo kot špalirje ob stenah. S tem izkoristimo košček zemlje ob zidu in obenem zakrijemo pusto steno s špalirjem, ki nam bo leto za letom rodil. Za špalirje namenjena marelica mora biti cepljena na julijevo slivo, zlasti za bolj težke zemlje in večje špalirne oblike, za lažje zemlje in manjše oblike pa na črni trn (*prunus spinosa*). Mirabolanka nikakor ni priporočljiva, ker na njej cepljena drevesa hitro umirajo. Da se drevesa

morejo razcvetati, zrigolamo ob zidu lin pol m širok pas zemlje pol metra globoko. Med delom je dobro posebno težko zemljo potrositi z apnom, ker se nad zidom nahaja strešni kap ter manjka tukaj vode, se sadi enoletna cepljenka 15 do 20 cm od zida, nadzemski del pa se vpogne poševno k zidu. Da bi se korenine razraščale v zid, ni nevarnosti. O tem sem se prepričal pri izkopavanju starih špalirjev, kjer so se zaraščale korenine od zidu za vlago. Lahko se nam to zgodi ob vlažnih zidovih, kar pa tudi ne povzroča občutne škode. Mnogi se branijo takšnih špalirjev, češ, da zadržujejo vlagu v zidu. Le poglejte listje, kako je obrnjeno proti solncu in služi isto kot opeka na strehi — odvaja vodo navzven, h koreninam.

K vsakoletnim opravilom spada razven okapanja tudi privezovanje mladice na primerno ogrodje, ki naj bo od stene oddaljeno vsaj 5 cm. Pri takih naravnih špalirjih se ne poslužujemo obrezovanja kot povzročitelja rodovitnosti, ampak se vse mladice privezujejo v vodoravni, odnosno poševni legi, pri čemer odpade obrezovanje, ki neugodno vpliva na koščičarje, posebno marelice. S tem se tudi stena enakomerno zakrije. Pri taki poševni legi veje se skoraj vsi absimilati porabijo za tvorbo cvetnega brstja za prihodnje leto. Vežanje vršimo tekom poletja, odvišne mladice pa porožemo.

V prvih letih po sajenju je potrebno tudi zalivanje, pozneje ko so se korenine razrasle in dospele do vlage ni zalivanje tolike važnosti. Vendar pa se moramo zavedati, da je marelica cepljena na šibkorastoči podlagi, ki se ne razraste nikoli tako močno kot na divjaku. Gnojenje z dušičnimi gnojili, kolikor je sploh dopustno, naj se izvrši spomladi, da se plodovi lepše razvijejo, drugače pa je vsekakor rabiti kalijeva, fosforjeva in apnena gnojila, ki dajo čvrsto gradivo za tvorbo stanic; s tem postane drevo odporno proti mrazu in smoliki, ki nastane osobito pri

bujno rastočih drevesih. Tudi na prostem v vrtu ob plotovih vzgajamo to sadno pleme ob primernem ogrodju, kar je mnogo umestnejše nego v naravnih oblikah.

Privedli so me do tega, da se zavzemam za to sadno pleme, izletniki, ki so zatrjevali, da so v njihovih okoliših to sadno pleme komaj opazi. Dragi prijatelj sadja, ali moreš zanikati, da te ne razveseli košarica lepih plodov, ki te s svojo rumeno-rdečo barvo vabijo, da se z njimi okrepeš? Pa tudi na sadnih tržiščih vedno bolj primanjkuje tega sadu, čeravno se more prodati po razmeroma visoki ceni. Zakrili bi na ta način nevšečne gole stene, jih produktivno izkoristili, našli pa bomo tudi neskajeno veselje ob prostem času.

*

Cene in sejmska poročila.

Mariborski trg. Na mariborski trg v soboto, dne 19. julija so pripeljali špeharji na 35 vozeh 56 komadov zaklanih svinj, kmetje 20 voz krompirja, 5 voz čebule, 18 voz sena in 6 voz slame. Svinjsko meso je bilo po 15 do 30 Din, špeh po 16 do 17,50, krompir 1 do 2, čebula 3 do 4, seno 65 do 75, slama 45 do 50 Din. Pšenica 2, ječmen 1,50, proso 2,50, fižol 2,50, grah 6 Din. Kokoš 30 do 45, piščanci 20 do 30, raca 20 do 30, gos 40 do 50, puran 60 do 120, kozlič 100 Din. Črešnje 6 do 7, marelice 12 do 16 Din. Česen 16, gobe 2,50 do 4, maline 5 do 6, grozdčije 3, jabolka 6 do 7, hruške 8 do 12, suhe slive 10 do 14, breskve 18 do 20 Din. Mleko 2 do 3, smetana 12 do 14, surovo maslo 36, jajca 0,50 do 1, med 14 do 18 Din.

Mariborsko sejmsko poročilo. Na svinjski sejem, dne 18. julija tega leta je bilo pripeljanih 33 svinj in štiri koze; cene so bile sledeče: Mladi prašiči 5 do 6 tednov stari od 100 do 150 Din; 7 do 9 tednov stari od 200 do 230 Din; 3 do 4 mesece stari od 300 do 350 Din; 5 do 7 mesecev stari od 450 do 500 Din; 8 do 10 mesecev stari od 600 do 850 Din; eno leto stari od 1000 do 1100 Din. 1 kg žive teže so prodajali od 11 do 13 Din; 1 kg mrtve teže pa od 15 do 17 Din. Prodanih je bilo 137 svinj.

Šef: »Ali vam je knjigovodja že razložil, kaj imate za storiti?« — Nov nastavljenec: »Da. Vedno, kadar bom vas, gospod šef, videl prihajati, ga moram zbuditi!«

To važno mesto je torej zavzemal Jakob Koder.

Bil je mož srednje postave, lasje so mu že osiveli, rjave oči so gledale resno, kakor je tudi vse njegovo obnašanje bilo polno resnobe. Vsak je takoj spoznal, s kom ima opraviti. Bil je pravičen, nikdar ni ničesar ukrenil, česar bi ne bil prej dobro premislil. Sovražil je vsako krivico in bil pri zasledovanju krivca neutrudljiv. Njegovo geslo je bilo: Ljudstvo mora imeti zadoščenje, da se krivca kaznuje, naj si bo nizkega ali višjega stanu; pravica mora biti za vse enaka.

Njegovo družinsko življenje je bilo prav srečno. Njegova žena Barbara iz ugledne meščanske družine Paumgarten, ki so izvrševali obrt zvonarjev, je bila nad vse blaga ter pametna ženska, ki je živela le za moža, družino in dom, ki je bil ob koncu mesta — lična, pritlična hišica, s slamo krita, v njej pa je vse kazalo, da vlada tukaj umen gospodar in vrla gospodinja. Za hišico je bil majhen vrt, iz katerega se je prišlo skozi mala vrata, vzdana v mestni zid, ven na prosto.

Zakonska Koder sta imela samo enega otroka, namreč hčerko, katero je krstil v župni cerkvi župnik Melchior Rainer na ime sv. Monike.

Koliko veselje je delalo ljubko dekle roditeljema, ki sta jo prav skrbno vzgojevala, da je postala tako lepo, marveč tudi vzorno dekle. Težak vrt je zadel mestnega pisarja, ko mu je nenadoma preminula njegova žena Barba. Ni se mogel vziveti v to, da je vdovec, in od žalosti so mu lasje osiveli.

Sčasoma pa se je potolažil, saj je imel najlepši spomin na svojo ženo v svoji hčeri Moniki, ki je storila vse, kar je mogla, da bi očetu zacementirala rano, ki jo je povzročila materina smrt. Zato je mestni pisar prenesel vso globoko ljubezen, ki jo je imel do svoje rajne žene, na svojo hčer, ki mu je bila odslej najdražje bitje na zemlji. V očetovski ljubezni ji je naklanjal vso nežno brigo in veliko skrb ter jo je varoval kakor punčico svojega očesa.

Odkar je videl grof Thurn pisarjevo hčer, ni imel več miru. Ostal je še nekaj dni v Mariboru ter je skušal priti v bližino Monike, katero je na vseh njenih potih zasledoval. Izpolnitev njegove želje pa ni bila lahka. Oče ni pustil svoje hčere brez nadzorstva. Kadar je bila doma, so bili vsi dohodni skrbno zaklenjeni, ako pa je šla v mesto, jo je moral vedno kdo spremljati, če ni imel oče sam časa.

Ste naročeni na list

NEDELJA

?

Izhaja vsak teden!

Prinaša vsakokratni nedeljski evangelij in razlago ter druge podučne verske članke, razentega pa resnično dogodilja iz misijonov »Mladostni navihane« — postane redovnik in mične zgodbi za deco.

Stane mesečno samo 2 Din, celoletno 24 Din. Še danes si naročite NEDELJO po dopisnici na spodnji naslov: Uprava NEDELJE, Maribor, Slomškov trg 20.